

Sammanfattning av utvärdering av projektet ”Aniara-fragment ur tid och rum”

Utredningen gjord av Kaisa Kepsu 18.8.2020

Kort om projektet

Aniara är ett nyproducerat musikverk för kammarkör och teater. En samproduktion mellan Helsingfors-baserade finlandssvenska nomadteatern **Klockriketeatern** och den amerikanska kammarkören **the Crossing**, i samarbete med den finländska Pekingoperagruppen **Wusheng Company** och **Finlands nationalopera**. Musiken komponerad av Robert Maggio och librettot skrivet av Dan Henriksson.

Uppdraget

Att undersöka ”om samarbetsprojektet bakom Aniara-verket är en modell som faller inom SFV:s fokusområden och som även kunde fungera som modell för liknande satsningar”

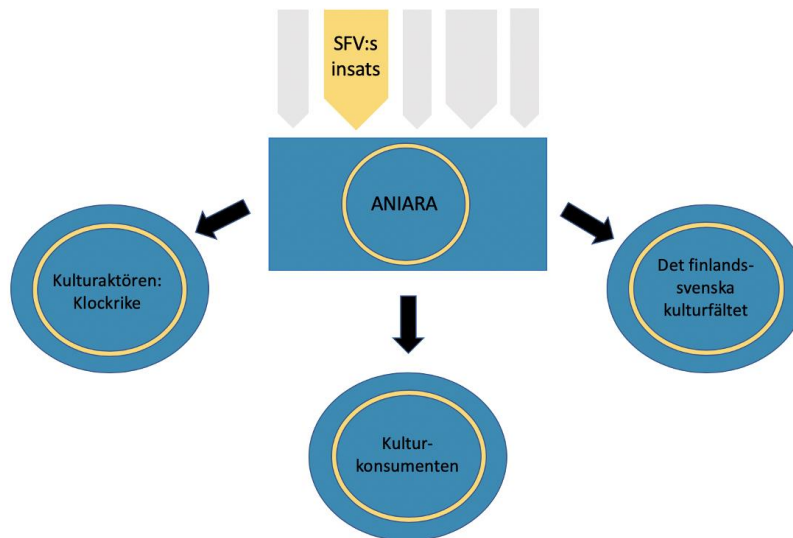
De två fokusområdena är:

1. *Bärkraftiga modeller för långsiktig kulturverksamhet*, dvs. att genom samarbetsformer med t.ex. olika konstformer uppnå en kvalitativ, livskraftig och bestående verksamhet.
2. *Kompetensutbyte mellan kulturinstitutioner*, dvs. att inhämta nya idéer, erfarenheter och skapa värdefulla kontaktnätverk för att stärka det finlandssvenska kulturfältet och göra det känt både nationellt och internationellt.

Utvärderingens huvudfrågor

- Hur lyckades det gränsöverskridande samarbetsprojektet bakom Aniara?
- Vad har samarbetet lett till, speciellt för Klockriketeatern?
- Hur påverkade samarbetet slutprodukten, musikverket Aniara?
- Hurdant mottagande och genomslag fick det gränsöverskridande verket Aniara bland publiken och kulturfältet?
- Är således ett internationellt gränsöverskridande samarbetsprojekt en bra ”modell” för stora kultursatsningar?
- Vad kan man säga om projektets samhällseffekter? Har Aniara-satsningen stärkt det finlandssvenska kulturfältet?

Målgrupper

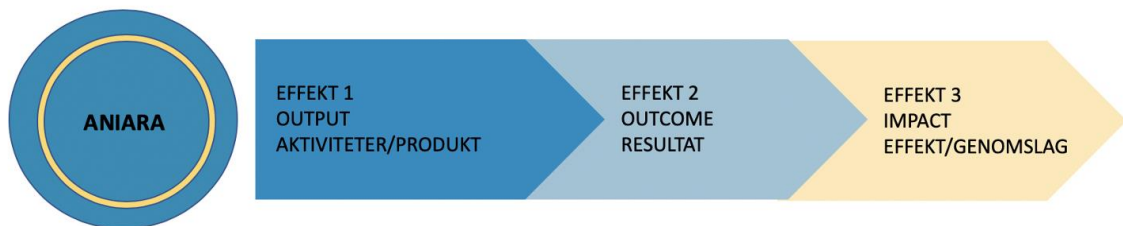
I utvärderingen granskas i synnerhet samarbetsmodellen och arbetsprocessen och därför ligger fokus på den första målgruppen, själva kulturaktören. I detta fall undersöks främst hur Aniara påverkat bidragssökaren, den finlandssvenska **Klockriketeatern**. För det andra ska satsningen få verkningar hos **kulturkonsumenten**, alltså publiken. Och för det tredje har det formulerats att satsningen ska stärka det **finlandssvenska kulturfältet**. Naturligtvis går kategorierna in i varandra. De effekter Aniara har haft på kulturaktören, Klockriketeatern, påverkar även kulturkonsumenten och det finlandssvenska kulturfältet.

Metoder och källor

- samlad information om Aniara-projektets arbetsprocess och effekter
- analys, sammanställning och rapportering av de uppfattningar som framförts
- en bedömning utgående från det material som samlats in (efterhandsbedömning)
- Måluppfyllelseanalys (hur uppfylldes projektmålen?)
- Metoder
  - kvalitativa metoder: intervjuer (13 st djupintervjuer)

- recensioner
- vissa mer kvantitativa mätare, tex publikäckning

Effektmätning på tre nivåer

Effekt 1, Produkt (Output)

- Musikverket Aniara är av hög kvalitet, föreställningar i USA, Holland och Finland
- Slutsålda föreställningar
- Fungerande marknadsföringsmaterial på tre språk
- (eventuellt fler föreställningar eller distribution av filminspelning)

Effekt 2, Resultat (Outcome)

- Konstnärlig utveckling, nya nätverk ökad kompetens och utbyte på många områden
- Modellen för samarbete vidareutvecklas
- Goda publikmöten (bra respons) och nya målgrupper
- Klockrike lämnar spår i USA, the Crossing i Finland (och sina hemländer)
- Klockrikes internationella profil stärks och inspirerar andra att tänka stort

Effekt 3, Genomslag (Impact)

- Högre kvalitet på scenkonsten?
- Stärker det finlandssvenska kulturfältet?
- (Konst) hjälper oss att förstå världen och växa som människor?

Slutsatser och resultat

- **Aniara ett lyckat gränsöverskridande samarbetsprojekt**
  - Samarbetsmodellen har fungerat bra, och inte bara det – den har tillfört något extra för de inblandade och för publiken.
  - Unik slutprodukt – slutsålda biljetter, goda recensioner, hög kvalitet
  - Kompetensutbyte höjer nivån på Klockrikes arbete
  - Klockrikes rutin av samarbetsprojekt var en grundbult i framgången
- 1) **Är samarbetsprojektet bakom Aniara-verket en modell som faller inom SFV:s fokusområden och**
- 2) **Kunde det även fungera som modell för liknande satsningar?**

1) JA

2) JA, men under vissa förutsättningar

Förutsättningar för framgångsrika gränsöverskridande samarbeten

- Materialet och den konstnärliga idén måste bära
- Djärvhet krävs av både aktören och finansiärerna
- Rätta partners och människor
- Tydligt ledarskap och/eller arbetsfördelning
- Vision och strategi.
- Kommunikation och tillit under arbetsprocessen
- Erfarenhet av samarbeten
- Planering

Samhällseffekter: har Aniara stärkt det finlandssvenska kulturfältet?

Fastän utvärderingsuppdraget i striktaste bemärkelse gick ut på att utvärdera samarbetsmodellen, känns det nödvändigt att i en utvärdering även säga några ord om samhällseffekterna på lång sikt eller genomslaget av Aniara – den tredje nivån av effekt som

bilderna 2 och 3 visar. SFV stöder kompetensutbyte för att det i förlängningen ska stärka det finlandssvenska kulturfältet. Har Aniara gjort det?

- Svårt, nästan omöjligt att på basen av utvärderingsmaterialet bedöma Aniaras genomslag ur ett bredare samhällsperspektiv.
- Aniara skulle inte lösa något samhällsproblem, konsten fungerar inte så. Men visst syns det i ansökningen att man vill att produktionen skall påverka.
- I förlängningen visade Aniara-projektet också att en liten finlandssvensk nomadteater kan gå i bräschen för nyskapande kultur och internationella samarbeten. Det bygger en starkare självkänsla hos minoritetsgruppen. Då man således tänker på effekterna på lång sikt, stärker allt detta utan tvivel det finlandssvenska kulturfältet "inifrån".
- Det finlandssvenska syntes inte tydligt i produktionen. Det är förståeligt långt borta i USA, men mindre så i Finland. Aniara var inte kultur på svenska. Att Aniara dessutom huvudsakligen sågs som kören The Crossings show, gjorde att det finlandssvenska inslaget uppfattades som ännu mindre. Impulser från och växelverkan med utlandet är viktiga för kulturlivet, men det kan vara befogat att fråga om utbytet i det gränsöverskridande projektet varit helt balanserat. En kritisk röst kommenterade att man fick en känsla av att det var mer som gästspel av en välkänd utländsk aktör.
- Aniara var ett resurskrävande projekt. Eftersom finansieringsbasen i Finland övervägande kommer från svenskspråkiga fonder, såsom SFV, blir det en relevant fråga att ställa om finansierarnas syften med Aniara uppfylldes. Hur stärktes det finlandssvenska kulturfältet av produktionen? Räcker det med att stötta och bygga upp kompetensen hos de finlandssvenska aktörerna, främja deras kulturprojekt och stärka deras profil? Eller borde själva språket synas och höras mer? Det är frågor som SFV själv måste ta ställning till.
- Samtidigt är denna diskussion något befängd. Kan man dela upp konsten enligt språk och nationalitet? Det är oftast oviktigt för de som skapar och tar del av konstupplevelser – konst kan ses som universellt. Språket är inget självändamål och det blir ofta påklippt att framhäva finlandssvenskheten. Kultur kan vara finlandssvensk fastän den inte går på svenska.
- Det är i sista hand upp till SFV att bedöma om satsningen passade SFV:s profil. Men det är tydligt att de flesta inom branschen hoppas att finansierarna ska ha mod att ge sig in i större satsningar och nyskapande och lite udda projekt, såsom SFV gjort i Aniara. För att liknande ambitiösa och stora projekt ska kunna förverkligas krävs finansiering.

Annars är risken stor att banbrytande projekt urvattnas. Som en informant uttryckte det:

”Det finns de som ger lite pengar åt ’alla’ projekt som söker. Det tycker jag är dumt. Då man beviljar medel ska man göra det ordentligt. Arbetsgruppen är annars i pisset om någonting skiter sig. Ofta blir resultatet halvdant.”

- Coronapandemin har slagit hårt mot kulturlivet. Fonderna har en stor roll i att kulturverksamheten kommer på fötter efter undantagstillståndet under våren och sommaren 2020 och kanske ännu längre.

Avslutningsvis är det relevant för effekterna på lång sikt att fråga hur den kompetens och de erfarenheter som man fått under projektet bäst kan tillämpas och spridas i fortsättningen. Hur utvecklar Klockriketeatern och SFV sina verksamhetsmodeller och kunnande på bästa sätt? Det vore ändamålsenligt att identifiera fortsatta åtgärder.